

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев 1280/2021
12.05.2022. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Јасминке Станојевић, председника већа, Бисерке Живановић и Споменке Зарић, чланова већа, у парници тужилаца АА из ..., Република ... и ББ из ..., Република ..., чији је заједнички пуномоћник Веско Јовићевић, адвокат из ..., против тужене Републике Србије, Министарства правде, коју заступа Државно правобранилаштво, Београд, ради накнаде рехабилитационе штете, одлучујући о ревизији тужилаца изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 6112/19 од 15.10.2020. године, на седници одржаној 12.05.2022. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ, као неоснована, ревизија тужилаца изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж 6112/19 од 15.10.2020. године.

Образложење

Пресудом Вишег суда у Београду П 643/16 од 17.10.2018. године, ставом првим изреке, делимично је усвојен тужбени захтев тужиоца АА и обавезана је тужена да тужиоцу АА на име рехабилитационог обештећења - накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове исплати износ од 1.500.000,00 динара са законском затезном каматом од 17.10.2018. године до исплате. Ставом другим изреке, одбијен је тужбени захтев тужиоца АА којим је тражио да се обавезе тужена да тужиоцу на име рехабилитационог обештећења – накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове исплати износ од још 3.500.000,00 динара са законском затезном каматом од 17.10.2018. године до исплате као неоснован. Ставом трећим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужиоца ББ из ..., којим је тражио да се обавезе тужена да овом тужиоцу на име рехабилитационог обештећења - накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове исплати износ од 5.000.000,00 динара са законском затезном каматом од 17.10.2018. године до исплате. Ставом четвртим изреке, одбијен је захтев тужилаца АА и ББ, којим су тражили да се обавезе тужена да тужиоцима на име накаде материјалне штете исплати, на име обављеног, а неплаћеног рада у редовно радно време износ од 7.728.000,00 динара, на име обављеног а неплаћеног прековременог рада износ од 11.109.000,00 динара, на име разлике у платама износ од 10.080.000,00 динара, на име губитка пензије износ од 2.530.566,66 динара и на име разлике у пензијама износ од 4.450.666,66 динара са законском затезном каматом од 17.10.2018. године до исплате као неоснован. Ставом петим изреке, одбијен је као неоснован тужбени захтев тужилаца којим су тражили да се обавезе тужена да тужиоцима на име претрпљеног страха исплати укупан износ од 10.000.000,00 динара, сваком од тужилаца по 5.000.000,00 динара, са законском затезном каматом од

17.10.2018. године до исплате. Ставом шестим изреке, обавезана је тужена да тужиоцу АА на име накнаде трошкова поступка исплати износ од 65.250,00 динара. Ставом седмим изреке, ослобођени су тужиоци обавезе плаћања судских такси.

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж 6112/19 од 15.10.2020. године, ставом првим изреке, одбијене су као неосноване жалбе тужилаца и тужених и потврђена првостепена пресуда у делу става првог изреке којим је обавезана тужена да тужиоцу АА из ..., на име рехабилитационог обештећења – накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове исплати износ од 800.000,00 динара са законском затезном каматом од 17.10.2018. године до исплате, у ставу четвртном и шестом изреке. Ставом другим изреке, преиначена је првостепена пресуда у делу става првог изреке па је одбијен захтев тужиоца АА из ..., за исплату рехабилитационог обештећења износа од још 700.000,00 динара са законском затезном каматом од 17.10.2018. године до исплате као неоснован.

Против правноснажне пресуде донете у другом степену тужиоци су благовремено изјавили ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка и погрешне примене материјалног права.

Врховни касациони суд је испитао побијану пресуду у смислу члана 408. Закона о парничном поступку, („Службени гласник РС“ бр. 77/11... 54/14) па је утврдио да је ревизија неоснована.

У поступку нису учињене битне повреде одредаба парничног поступка из члана 374. став 2. тачка 2. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности, а ни у поступку пред другостепеним судом није дошло до пропуста у примени или до погрешне примене које од одредаба овог закона, па нема ни повреде из члана 374. став 1. ЗПП на коју се ревизијом неосновано указује.

Према утврђеном чињеничном стању, правноснажним решењем Вишег суда у Зајечару Рех 23/12 од 11.03.2014. године усвојен је захтев за рехабилитацију сада пок. ВВ бишег из ... рођеног ...1902. године у ..., Општина ..., Република ... и утврђено да су административне одлуке којим је именовани кажњен казном друштвено корисног рада у трајању од 24+12 месеци ништаве од тренутка њиховог доношења и да су ништаве све њихове правне последице, да се рехабилитовано лице ВВ сматра неосуђиваним, а време трајања извршене казне сматра се неоснованим лишењем слободe. Тужилац АА рођен 1943. године је син, а тужилац ББ рођен ...1983. године је унук покојног ВВ. Покојни ВВ је казну друштвено корисног рада у трајању од 24+12 месеци издржавао на Голом Отоку у периоду од 12.10.1949. године до 31.05.1952. године где је провео укупно 2 године 7 месеци и 19 дана. По изласку на слободу изоловао се од породице и од остатка друштва јер је био потпуно измењене личности, хладан и сумњичав, понекад насилан према породици која је живела у страху од њега, будући да се понашао као да није имао породицу, а то је била последица његовог боравка на Голом Отоку. Након две или три године проведене са породицом на описани начин отишао је у Србију и више се није враћао у Након лишења слободe ВВ његова супруга је остала да живи са четворо деце, од којих је тужилац АА рођен 1943. године у тренутку хапшења оца био стар шест година. Морали су са приморја да се преселе у кућу у селу која је била изолована, напуштена, нису имали комшије, а како мајка тужиоца АА није била запослена нису имали новца ни да се прехране. Због ухапшеног оца тужиочева породица је била потпуно изолована од остатка друштва, а како је тужилац растао, све

је теже подносио то што је сматран сином великог издајника будући да су се тако према његовој породици и њему односиле и власт и друштво. Породици ВВ није било познато две године од његовог хапшења шта се са њим догодило да би након тога били обавештени да је добро. Одлазак оца на Голи Оток трајно их је све обележио. Тужилац ББ унук сада покојног ВВ, је рођен у ... 1983. године од оца ГГ и мајке ДД.

Полазећи од овако утврђеног чињеничног стања правилно је и по оцени Врховног касационог суда нижестепеним пресудама примењено материјално право из члана 21, 26. у вези члана 7. тачка 5. Закона о рехабилитацији („Службени гласник РС“ број 92/11) када је утврђено да је основан тужбени захтев само тужиоца АА, као сина рехабилитованог лица, а коме са друге стране припада само право на накнаду нематеријалне штете, а не и материјалне, док је такође правилно одбијен у целости тужбени захтев ББ, јер не спада у круг лица која имају право на тражену накнаду. Врховни касациони суд закључује и да су неосновани ревизијски наводи о погрешној примени материјалног права код одређивања висине правичне новчане накнаде тражене нематеријалне штете.

Тужбени захтев тужилаца заснива се на одредбама Закона о рехабилитацији („Сл. гласник РС“, број 92/2011). Овим Законом прописани су услови за рехабилитацију, круг лица активно легитимисан за подношење захтева за рехабилитацију, као и услови и круг лица легитимисан за остварење права на враћање имовине односно обештећење за ту имовину и право на рехабилитационо обештећење.

Одредбом члана 21. истог закона предвиђена су права других лица. Према одредби става 1. тог члана, лице из члана 7. тачка 5) овог закона има право на здравствену заштиту и друга права из здравственог осигурања, као и право на рехабилитационо обештећење у складу са одредбом члана 26. став 3. овог закона. Посебно је одредбом става 2. истог законског члана предвиђено да право на рехабилитационо обештећење имају и брачни друг, деца и родитељи, односно браћа и сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица, у складу са одредбом члана 26. став 4. овог закона.

Право на рехабилитационо обештећење регулисано је одредбама члана 26. Закона о рехабилитацији. Одредбом става 3. истог члана је посебно прописано да рехабилитовано лице и лице из члана 7. тачка 5) овог закона има право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због лишења слободе, у складу са законом којим се уређују облигациони односи. Према одредби члана 26. став 4. истог закона, лица из члана 21. став 2. (брачни друг, деца и родитељи, односно браћа, сестре и ванбрачни партнер рехабилитованог лица) имају право на накнаду нематеријалне штете за душевне болове због смрти рехабилитованог лица, под условом да је између њих и умрлог рехабилитованог лица постојала трајнија заједница живота, у складу са законом којим се уређују облигациони односи.

Цитиране одредбе којима је регулисана материја права рехабилитованог и других лица укључујући и право на рехабилитационо обештећење, како то правилно закључује другог степени суд, упућује на закључак да право на накнаду нематеријалне штете за претрпљене душевне болове због због лишења слободе у смислу члана 26. став 3. Закона о рехабилитацији припада само рехабилитованом лицу и лицу из члана 7. тачка 5. тог закона, што је у овом случају тужилац АА, док право на накнаду овог вида нематеријалне штете не припада тужиоцу ББ јер он не спада у круг лица који

имају право на рехабилитационо обештећење предвиђених одредбом члана 26. Закона о рехабилитацији.

Полазећи од цитираних одредби које правилно тумаче нижестепени судови и по оцени овога суда право на накнаду материјалне штете због повреде права и слобода има само рехабилитовано лице које је било у животу у моменту ступања на снагу Закона о рехабилитацији. Имајући у виду да је тужиочев отац преминуо пре ступања на снагу овог закона његови законски наследници, па и тужилац, то право немају. Имајући у виду да је тужиочев отац преминуо пре ступања на снагу Закона о рехабилитацији, то се као правна последица рехабилитације која је прописана чланом 3. тог закона не може сматрати да је рехабилитовано лице за живота стекло имовинско право за накнаду материјалне штете па стога то право не улази у његову заоставштину и не може да буде предмет наслеђивања. То би могао да буде предмет наслеђивања једино у случају да је посебним прописом или посебном одредбом Закона о рехабилитацији прописано да се по ступању наведеног закона и по правноснажности решења о рехабилитацији право на накнаду штете сматра имовинским правом рехабилитованог лица и да улази у његову заоставштину и да може бити предмет наслеђивања, а како то није случај то ни право на накнаду материјалне штете у виду рехабилитационог обештећења не припада тужиоцу АА јер то није прописано ни Законом о рехабилитацији нити он спада у круг лица који то право могу остваривати према одредби члана 26. Закона о рехабилитацији.

Такође узимајући у обзир све наведене чињенице, као и циљ коме је накнада нематеријалне штете служи (члан 200. став 2. Закона о облигационим односима), износ досуђен побијаном другостепеном одлуком на име рехабилитационог обештећења – накнаде нематеријалне штете за претрпљене душевне болове правилно је и адекватно одмерен, јер и по налажењу Врховног касационог суда представља правичну накнаду тражене нематеријалне штете. Наиме, правична накнада нематеријалне штете као облик отклањања штетних последица, с обзиром да реституција по природи ствари није могућа, састоји се у исплати суме новце као сатисфакцији за претрпљену нематеријалну штету да би се код оштећеног успоставила психичка и емотивна равнотежа која је постојала пре штетног догађаја у мери у којој је то могуће, а за претрпљене патње и душевне болове које је трпео. При томе правична новчана накнада не сме бити циљ већ мора бити средство за ублажавање претрпљене нематеријалне штете, а не сме погодovati ни тежњама које нису спојиве са њеном природном сврхом у смислу подстицања лукративних мотива или комерцијализације личних добара. Имајући ово у виду Врховни касациони суд закључује да је другостепени суд правилно ценио све релевантне, утврђене чињенице које утичу на одмеравање висине накнаде, сходно члану 200. став 2. Закона о облигационим односима узимајући у обзир старост тужиоца у време притварања оца, интензитет и дужину трајања душевних болова и време протекло од настанка узрока који је довео до оваквих последица, време протекло од престанка душевних болова па основано налази да правична новчана накнада тужиоцу на име рехабилитационе накнаде у виду претрпљених душевних болова представља износ од 800.000,00 динара. Преко досуђеног износа на име накнаде овог вида нематеријалне штете тужбени захтев је неоснован јер досуђивање у већем износу не би одговарало значају повређеног добра и циљу коме накнада служи што је значајно код одређивања висине накнаде нематеријалне штете на основу члана 200. став 2. ЗОО, а што и ревизију тужилаца чини неоснованом. Накнада овог вида нематеријалне штете за претрпљене душевне болове по основу права на рехабилитационо обештећење досуђује се сходно свим утврђеним релевантним

чињеницама и околностима конкретног случаја узимајући у обзир интензитет и трајање душевних болова водећи рачуна о значају повређеног добра, те је накнада у конкретног случају правилно одмерена.

На основу изнетог применом члана 414. став 1. ЗПП одлучено је као у изреци.

**Председник већа - судија
Јасминка Станојевић, с.р.**

**За тачност отправка
управитељ писарнице
Марина Антонић**